

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2019 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt III C 1417/18 z powództwa (...) Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego z siedzibą we W. przeciwko J. P. o zapłatę, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi:

1. zasądził od J. P. na rzecz (...) Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego z siedzibą we W. kwotę 1.529,21 złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 7 lutego 2018 roku do dnia zapłaty,
2. oddalił powództwo w pozostałej części,
3. zasądził od J. P. na rzecz (...) Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego z siedzibą we W. kwotę 516,75 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wniosły obie strony.

Powód, zaskarżył wyrok w części, tj. w zakresie punktu 2 i 3.

Skarżonemu orzeczeniu zarzucił:

I. mające wpływ na wynik sprawy naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sporu, a to okoliczności wynikających z treści zawartej na piśmie umowy pożyczki w zakresie ustalenia warunków związanych z całkowitą kwotą pożyczki oraz całkowitym kosztem pożyczki, a także pozostałymi jej warunkami,

II. mające wpływ na wynik sprawy naruszenie przepisów materialnych, a mianowicie:

a) art. 385¹ § 1 k.c. poprzez uznanie, iż zapisy umowy pożyczki dotyczące opłaty operacyjnej są sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszają interesy konsumenta.

Wobec podniesionych zarzutów powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie roszczenia na rzecz powoda zgodnie z żądaniem pozwu. Ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji, w celu przeprowadzenia w całości postępowania dowodowego. Dodatkowo wniósł o zasądzenie zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Pozwany natomiast zaskarżył wyrok w całości. Skarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 227 k.p.c. poprzez pozbawienie strony pozwanej możliwości obrony swych praw w toku prowadzonego przez Sąd pierwszej instancji postępowania.

Wobec podniesionego zarzutu pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia przez Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacje obu stron podlegały oddaleniu w całości jako niezasadne.

Wyjaśnienia wymaga, że niniejsza sprawa była rozpoznawana w postępowaniu uproszczonym, w związku z czym Sąd Okręgowy na podstawie art. 505¹⁰ § 1 i § 2 k.p.c. rozpoznał apelację na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego.

Zaznaczyć należy również, że w postępowaniu uproszczonym zgodnie z art. 505⁹ § 1¹ k.p.c. apelację można oprzeć tylko na zarzutach naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie lub naruszenia przepisów postępowania, jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy. Natomiast stosownie do art. 505¹³ § 2 k.p.c., jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego, uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne poczynione przez Sąd pierwszej instancji prawidłowe ustalenia faktyczne. Przechodząc do omawiania zarzutu apelacyjnego polegającego na naruszeniu przepisów prawa procesowego tj. art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej w miejsce swobodnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającego na jednostronnej ocenie materiału dowodowego, to należy podnieść wbrew zarzutom skarżącej, że Sąd Rejonowy nie naruszył art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie wadliwej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego. Przy ocenie materiału dowodowego sądowi przysługuje bowiem swoboda zastrzeżona treścią powołanego wyżej przepisu. W razie tylko pogwałcenia reguł logicznego rozumowania bądź sprzeniewierzenia się zasadom doświadczenia życiowego, może mieć miejsce skuteczne kwestionowanie tej swobody oceny dowodów. Jeżeli z określonego materiału dowodowego Sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena Sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i musi się ostać choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona. Tego rodzaju uchybień, co wynika z przedstawionych wyżej rozważań, nie sposób się dopatrzeć w stanowisku Sądu Rejonowego, zaś argumenty apelującej nie wykazały, że ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego została dokonana z naruszeniem art. 233 § 1 k.p.c. Zdaniem Sądu Okręgowego, wbrew twierdzeniom skarżącego, zgromadzony materiał dowodowy w sprawie w postaci umowy pożyczki nr (...) oraz pisma powoda z dnia 14 grudnia 2018 r. nie był wystarczający, dla wykazania okoliczności uzasadniających pobranie przez powoda opłaty operacyjnej. W pierwszej kolejności wskazać należy, że podniesione przez skarżącego zarzuty naruszenia prawa procesowego i prawa materialnego koncentrują się na zakwestionowaniu przyjętej przez Sąd Rejonowy ocenie, że opłata operacyjna w kwocie 4.500 zł nie stanowi klauzul abuzywnych, co należało ocenić przez pryzmat zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego.

Odnosząc się do podniesionego przez powoda zarzutu naruszenia art. 385¹ § 1 k.c. zgodzić należy się z Sądem pierwszej instancji, że postanowienia umowy pożyczki, którymi zastrzeżono opłatę operacyjną należy uznać za niedozwoloną klauzulę umowną w rozumieniu powołanego przepisu. Wedle skarżącego powoda, strony wiązała ważna i skuteczna umowa pożyczki, wobec czego stosownie do jej zapisów pozwany pożyczkobiorca był zobligowany do uregulowania opłaty operacyjnej, podczas gdy Sąd odmówił uznania mocy wiążącej tym postanowieniem umownym. W efekcie przysługująca pożyczkodawcy należność niezasadnie została pomniejszona o kwotę 4.500 zł. Twierdzenia skarżącego nie zasługują jednak na aprobatę.

Zgodnie z powyższym unormowaniem, aby uznać dane postanowienie umowy za niewiążące, muszą zostać spełnione kumulatywnie następujące przesłanki: umowa musi zostać zawarta z konsumentem, kwestionowane postanowienie umowy nie było uzgodnione indywidualnie, postanowienie to kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, zastrzeżenie umowne rażąco narusza interesy konsumenta, postanowienie nie dotyczy głównych świadczeń stron, takich jak cena czy wynagrodzenie, chyba, że nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Ustawodawca wskazał w treści art. 385¹ § 3 k.c., że nie uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, a więc w szczególności będą to postanowienia umowy przejęte z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (tzw. umowa adhezyjna). Jednocześnie prawodawca przeniósł ciężar dowodu tego, że dane postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie na tę osobę, która się na to powołuje, czyli w znakomitej większości przypadków na przedsiębiorcę. Ponadto, w art. 385³ k.c. zostały przykładowo wymienione klauzule umowne, które w razie wątpliwości poczytuje się za niedozwolone.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy trzeba stwierdzić, że pożyczkodawca SMS Kredyt udzielając pożyczki J. P. był co do zasady uprawniony do obciążenia swojego kontrahenta kosztami operacyjnymi. Poza tym wszyscy kredytodawcy i pożyczkodawcy powszechnie posługują się jeszcze jednym instrumentem, jakim jest prowizja. Prowizja ma charakter wynagrodzenia za pośrednictwo w transakcji handlowej. Choć wysokość kosztów udzielenia pożyczki była ustalona przez strony, to pamiętać należy, że swoboda umów nie pozostaje całkowicie dowolna i podlega pewnym ograniczeniom z uwagi na regulację zawartą w art. 353¹ §1 k.c. Poza tym szczególna ochrona zasady swobody kształtowania treści i zawierania umów z konsumentem, wyrażona w art. 385¹ k.c., oparta jest na domniemaniu braku indywidualnego uzgodnienia postanowień wzorca (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2012 r. II CSK 515/11, publ. LEX nr 1231312). Wobec tego dla skutecznego wykazania okoliczności, że klauzula była uzgodniona z konsumentem nie jest wystarczające opatrzenie klauzuli adnotacją, że konsument wyraża zgodę (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 6 marca 2013 r. VI ACa 1241/12, publ. LEX nr 1322083). Należy wskazać, że pozwanemu została udzielona pożyczka w kwocie 4.500zł., tymczasem naliczona i dochodzona przez stronę powodową opłata operacyjna w wysokości 4.500 zł jest równa kwocie pożyczki i należy ją uznać za rażąco wygórowaną i sprzeczną z zasadami współzycia społecznego, które kształtują obowiązki drugiej strony umowy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, gdyż określone przez stronę powodową w tym zakresie należności nie mają jakiegokolwiek uzasadnienia i powiązana ekonomicznego z poniesionymi rzeczywiście kosztami. Przez działanie wbrew dobrym obyczajom – przy kształtowaniu treści stosunku zobowiązaniowego – rozumie się w orzecznictwie wprowadzanie do umowy klauzul, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku; rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza zaś nieusprawiedliwioną dysproporcję – na niekorzyść konsumenta – praw i obowiązków stron, wynikających z umowy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, opubl. Biul. SN Nr 11/2005 poz. 13 oraz z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, opubl. Biul. SN Nr 5-6/2006 poz. 12, z dnia 27 października 2006 r., I CSK 173/06, opubl. LEX nr 395247). Ocena rzetelności określonego postanowienia wymaga zatem rozważenia indywidualnego rozkładu obciążeń, kosztów i ryzyka, jakie wiąże się z przyjętymi rozwiązaniami oraz zbadania jak wyglądałyby prawa lub obowiązki konsumenta w sytuacji, w której postanowienie to nie zostałyby zastrzeżone. Artykuł 385¹ § 1 k.c. chroni konsumenta jako słabszego uczestnika obrotu w relacjach z przedsiębiorcą – profesjonalistą w danej dziedzinie (por. wyrok SN z dnia 30 maja 2014 roku, sygn. III CSK 204/13, opubl. LEX Nr 146608). W kontekście tak pojmowanych przesłanek oceny analizowanego postanowienia umowy, nie można było nie dostrzec braku równowagi kontraktowej stron, skoro podmiot występujący jako pożyczkodawca, a jednocześnie przedsiębiorca, narzucił podmiotowi oznaczonemu jako pożyczkobiorca, a jednocześnie konsumentowi wszystkie warunki umowy (w tym także i te dotyczące kosztów udzielenia pożyczki), nie pozostawiając mu właściwie żadnego wyboru. Brak zgody przez pożyczkobiorcę zaproponowanych warunków umowy w całości, prowadziłyby zapewne do nieuzyskania przez pozwanego od pożyczkodawcy kwoty, na którą opiewała umowa pożyczki. Z tym wszystkim łączy się również stan nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków stron, wynikających z umowy, oczywiście na niekorzyść pozwanego. Trudno mówić tu o ekwiwalentności świadczeń, ponieważ dodatkowe opłaty za czynności operacyjne zdecydowanie poza te granice wykraczają.

Nie można przy tym pominąć, że przedmiotowa umowa pożyczki została zawarta w oparciu o przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (tj. Dz.U. z 2018 roku, poz. 993 ze zm.). Sąd Okręgowy nie kwestionuje uprawnienia wierzyciela jako następcy prawnego pożyczkodawcy do pobierania od pozwanego jako klienta opłat za czynności operacyjne, jednakże stoi na stanowisku, że opłaty takie powinny być ustalone na rozsądnym poziomie i nie mogą godzić w interesy konsumenta. Należy pamiętać bowiem, że działalność administracyjna (operacyjna) jest zwykłą częścią działalności wierzyciela, a koszty tej działalności to właśnie koszty prowadzenia działalności

gospodarczej, które zostały przerzucone przez powoda na pozwanego jako konsumenta. Główny profil działalności, sprowadzający się do udzielania pożyczek, powinien być dla przedsiębiorcy opłacalny, co jednak nie może się wiązać z rażącym naruszeniem interesów klienta. Poszczególne czynności obsługowe o charakterze administracyjno – zarządzającym (np. czynności związane z zarządzaniem kontem umowy pożyczki oraz monitorowaniem terminowości obsługi pożyczki) muszą być wycenione realnie, w oparciu o rzeczywiście ponoszone koszty. (por. wyrok SA w Warszawie z 23 kwietnia 2013 roku, sygn. VI ACa 1526/12, publ. LEX nr 1331152). Warunek taki w realiach niniejszej sprawy nie został spełniony.

W ocenie Sądu Okręgowego, strona powodowa nie wykazała przede wszystkim, że podejmowała czynności, które obejmowała opłata operacyjna. Nie sposób ustalić zatem, z jakiego tytułu pobrana została wskazana opłata. W tym stanie rzeczy uznać należy, że naliczenie tej opłaty stanowić miało jedynie dodatkowe źródło dochodu dla pożyczkodawcy.

Niedopuszczalna jest bowiem sytuacja, w której jedna ze stron wykorzystując swoją pozycję profesjonalisty, kształtuje wzorzec umowy w taki sposób, że wprowadza do niego konstrukcję prawną, która prowadzi do pokrzywdzenia jednej ze stron stosunku prawnego, w tym wypadku konsumenta. W szczególności nie może mieć miejsca przypadek, w którym konsument zostaje obciążony nadmiernymi, a wręcz rażąco wygórowanymi kosztami dochodzenia należności, w żaden sposób nie przystającymi do rzeczywistych wydatków ponoszonych w tym zakresie. Pożyczkodawca arbitralnie narzucił pozwanemu zawyżony taryfikator opłat, kierując się w tej sferze wyłącznie własnym partykularnym interesem. Wprowadzenie przez stronę powodową opłat na wskazanym poziomie niewątpliwie godziło w dobre obyczaje i uczciwe praktyki oraz naruszało interes pozwanego jako konsumenta w sposób rażący. Sąd Rejonowy doszedł zatem do słusznego przekonania, że te postanowienia umowy pożyczki miały charakter klauzul abuzywnych.

W ocenie Sądu Okręgowego, omawiane wyżej postanowienia ewidentnie naruszają interesy konsumenta oraz kształtują jego prawa w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, a tym samym stanowią klauzule niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Występujący na tej płaszczyźnie brak równowagi kontraktowej skutkuje więc stwierdzeniem bezskuteczności tych postanowień w zakresie wysokości określonych w nich opłat.

W tym miejscu podkreślenia wymaga, że łączna suma zakwestionowanych przez sąd dodatkowych opłat stanowi 100 % oddanej do dyspozycji pozwanego sumy pożyczki. Takie postanowienia umowne traktować należy jako zmierzające do obejścia prawa (art. 58 § 1 i 3 k.c.). Z pewnością tak ukształtowane koszty nie mogą zostać uznane za „koszty niezbędne do uzyskania kredytu w rozumieniu art. 5 pkt 6 ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (t. j. Dz.U. z 2016 roku, poz.1528)

Mając na uwadze niezasadność zarzutów apelacyjnych oraz jednocześnie brak ujawnienia okoliczności, które podlegają uwzględnieniu w postępowaniu odwoławczym z urzędu, apelacja powoda jako bezzasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Na uwzględnienie nie zasługuje również apelacja strony pozwanej. Podniesione w niej zarzuty są nietrafne i nie wykazujące wadliwości wydanego wyroku.

Odnosząc się na wstępie do braku należytego zawiadomienia strony pozwanej o terminie rozprawy w dniu 11 kwietnia 2019 r., na której zapadł zaskarżony wyrok, to okoliczności te są pozbawione racji. Sąd Rejonowy przyjął bowiem skuteczność zawiadomienia o terminie rozprawy albowiem dysponował elektronicznym potwierdzeniem odbioru zawiadomienia w dniu 6 marca 2019 roku przez pozwanego (karta 68). Pozwany informował Sąd Rejonowy jego czasowej nieobecności w okresie od dnia 8 marca 2019 roku do dnia 29 marca 2019 roku. Jednakże przesyłka została doręczona przez Sąd I instancji we wcześniejszym terminie do rąk pozwanego. Tym samym pozwałała zapoznać mu się z wezwaniem Sądu oraz zobowiązaniem w nim zawartym. Bowiem Sąd Rejonowy wezwał pozwanego do wykazania wszelkich twierdzeń i dowodów pod rygorem ich pominięcia i stanowiska. Sąd Rejonowy, dysponując

powyższym potwierdzeniem odbioru, nie miał zatem podstaw, by uznać w dniu 11 kwietnia 2019 r., że do skutecznego zawiadomienia nie doszło i odstąpić od przeprowadzania rozprawy.

Sąd Okręgowy obowiązany był rozważyć, czy powyższa okoliczność doprowadziła do nieważności postępowania na skutek pozbawienia strony możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5) k.p.c.). W zakresie pozbawienia strony możliwości obrony jej praw jako przyczyny nieważności postępowania, mieszczą się tylko te przypadki, gdy strona na skutek wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów kodeksu postępowania cywilnego, nie mogła brać udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na następnych posiedzeniach wyznaczonych na rozprawę przed wydaniem wyroku w danej instancji. Pozbawienie strony możliwości obrony jej praw, aby mogło stanowić przyczynę nieważności, musi być całkowite i w sposób bezwzględny wyłączające możliwość obrony. Ta podstawa nieważności nie zachodzi w razie utrudnienia stronie popierania przed sądem dochodzonych roszczeń lub zarzutów (wyr. SN z 24.1.2013 r., II CSK 279/12). Pozbawienie strony możliwości obrony oznacza sytuację, w której sąd nie powinien w ogóle przystępować do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy. Należy je oceniać przez pryzmat konkretnych okoliczności sprawy.

W niniejszej sprawie nie można jednak przypisać uchybienia Sądowi pierwszej instancji ani też nie sposób przyjąć, by Sąd naruszył konkretny przepis kodeksu postępowania cywilnego. Strona pozwana nie wykazała też, by na rozprawie w dniu 11 kwietnia 2019 r. zamierzała powołać i mogła to uczynić, takie twierdzenia i dowody, które w sposób istotny wpłynęłyby na stanowisko Sądu Rejonowego i zmieniły treść rozstrzygnięcia. Tym bardziej pozwany nie wykazał żadnych okoliczności, które uzasadniałyby brak stawiennictwa na rozprawie czy też nie złożenia wymaganych przez Sąd dowodów.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy, w ramach materiału dowodowego udostępnionego przez strony, poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, wyrażając oceny, które nie pozostają w sprzeczności z zasadami logiki rozumowania czy doświadczenia życiowego i nie wykazują błędów natury faktycznej. Wbrew zarzutom apelacji, dokonana przez Sąd pierwszej instancji ocena dowodów nie nasuwa zastrzeżeń, gdyż nie wykracza poza uprawnienia wynikające z przepisu art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Rejonowy odniósł się bowiem do wszystkich dowodów, jakie w sprawie były przeprowadzone i opierał się na całokształcie tego materiału, złożonego wyłącznie z dokumentów. Innych wniosków dowodowych strony nie składały w toku postępowania. W tych okolicznościach zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. jest całkowicie chybiony, w szczególności jeśli odnosi się do nieprzeprowadzenia dowodu z przesłuchania strony. Powołany przez pozwanego przepis art. 227 k.p.c. określa jedynie jakie fakty mogą być przedmiotem dowodu. Strona pozwana ani w sprzecznie do nakazu zapłaty ani też w toku postępowania nie zgłaszała żadnych wniosków dowodowych, w tym dowodu z przesłuchania strony, zatem o niezasadnym pominięciu tego środka dowodowego nie może być mowy.

Oddaleniu jako niezasadna podlegała zatem również apelacja pozwanego na podstawie art. 385 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy wydał na podstawie art. 100 k.p.c., który stanowi, że w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznaczej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu. W okolicznościach niniejszej sprawy uzasadnione było wzajemne zniesienie kosztów pomiędzy stronami, ponieważ obie strony przegrały postępowanie apelacyjne wywołane swoją apelacją, obie poniosły zbliżone koszty procesu. W ocenie Sądu Okręgowego jeżeli strony w równym lub zbliżonym stopniu wygrały i przegrały apelację, a poniesione przez nie koszty nie pozostają w dysproporcji, właściwym rozstrzygnięciem jest zniesienie wyłożonych kosztów postępowania apelacyjnego.